

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag
postmottak@fmst.no

Plan om utbygging av Orkanger havn i nasjonal laksefjord og ved munningen av nasjonalt laksevassdrag

Vi viser til Trondheim havns plan om etablering av regionhavn på Orkanger, og vil med dette påpeke det vi mener er en konflikt med hensyn til beskyttelsesregimet for nasjonale laksevassdrag og laksefjorder.

I 2007 ferdigstilte Stortinget et beskyttelsesregime som er ment å gi et utvalg av de viktigste laksebestandene særskilt beskyttelse¹⁾. Trondheimsfjorden er en av de 29 nasjonale laksefjordene og Orkla er et av de 52 nasjonale laksevassdragene som omfattes av ordningen.

Beskyttelsesregimene bygger på den grunnleggende forutsetningen at summen av endringer i aktivitetene i vassdragene og fjordområdene over tid ikke skal medføre økt, men snarere redusert risiko for villaksen. 1. januar 2013 ble ordningen forankret i lakse- og innlandsfisklovens §7a, som slår fast: «Når det treffes vedtak eller gjennomføres tiltak som kan påvirke laksens levevilkår, skal de særskilte hensyn som følger av Stortingets vedtak om nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder legges til grunn. I disse områdene skal laksen sikres en særlig beskyttelse mot skadelige inngrep».

Orklalaksens vandringer

Orklalaksen passerer ved elvemunningen i ulike faser av sitt livsløp. Etter sine første 3-4 leveår i elva gjennomgår den unge laksen en rekke forandringer som skal gjøre den i stand til å overleve, vokse og vandre normalt i sjøen. Denne prosessen kalles smoltifisering.

Undersøkelser har vist at smolten i Orkla vandrer ut av elva i perioden 12. mai til 3. juni²⁾. I smoltstadiet er laksen svært ømfintlig for osmoregulatoriske forstyrrelser. Eksponering til f.eks. surt vann, aluminium, kopper, sink, kadmium og kvikksølv kan føre til nedsatt gjellefunksjon og tap av sjøvannstoleranse³⁾.

Smolten begynner å beite med det samme den forlater elva, og tilgjengelighet av mat i den første tiden etter utvandring er en viktig faktor som kan påvirke smoltoverlevelsen⁴⁾. Den biologiske produksjonen i fjorden ved elvemunningen er derfor av betydning for lakseproduksjonen.

Den voksne laksens tilbakekomst og oppvandring i elva skjer i hovedsak i perioden mai-august. Laksen som overlever høstens gyteaktivitet vil vandre ut av elva for å beite seg opp og komme tilbake som flergangsgyter. Noe av denne utgytte laksen vil vandre ut om høsten etter gytingen, mens andre vil stå i elva over vinteren og vandre ut med vårflommen.

Konflikter mellom havneplanen og beskyttelsesregimet

Retningslinjene for beskyttelsesregimet for nasjonale laksevassdrag er angitt i kap. 6.1 og tabell 6.1 i St.prp. nr. 32 (2006 – 2007)⁵⁾. Her står det at nye tiltak som medfører utslipp av forurensende komponenter ikke kan tillates dersom det medfører risiko for påvirkning av overlevelse eller produksjon av laks.

I kap. 6.3 og tabell 6.2 beskrives retningslinjer for beskyttelsesregimet for nasjonale laksefjorder⁶⁾. Her står det at “Større inngrep i munningsområdet til nasjonale laksevassdrag tillates ikke”. Videre står det at “Virksomhet som innebærer risiko for alvorlig forurensning som kan skade villaksen tillates ikke”. Bestemmelsen om forurensning innebærer at laksen skal gis særlig beskyttelse mot akutt forurensning i laksefjordene. Den planlagte regionhavna er tenkt etablert ved munningen av Orklavassdraget. Trondheim havn planlegger en utfylling og mudring som representerer et stort inngrep som kan medføre endringer i den biologiske produksjonen ved elvemunningen og det nære fjordområdet. Den økte aktiviteten på den planlagte havna medfører økt risiko for uhell som kan gi akutt forurensning. Utlekking av tungmetaller, kjemikalier og annen forurensning fra havnevirksomheten utgjør også en risiko. Det er særlig i smoltutvandringsfasen at påvirkning fra forurensning vil være kritisk.

Det kan nevnes at Miljødirektoratet i den siste tiden har mottatt kritiske innspill til hvordan de over tid har praktisert forurensningsloven mht. utslippstillatelser i nasjonale laksefjorder. Organisasjonen Norske Lakseelver har i denne sammenheng nylig krevd en forvaltningsrevisjon av Miljødirektoratet⁷⁾.

Konklusjon

På bakgrunn av det ovenstående mener Orkla Fellesforvaltning at Trondheim havns plan om regionhavn på Orkanger kommer i konflikt med beskyttelsesregimet for nasjonale laksevassdrag og laksefjorder. Vi mener derfor det må velges en miljømessige bedre løsning for ny regionhavn. Vi bistår gjerne med relevant informasjon om orklalaksen i den videre behandlingen av denne saken.

Med hilsen Orkla Fellesforvaltning

Arne Nielsen, styreleder
91867767, arnielsen@loqal.no

Rune Krogdahl, daglig leder
92401517, rune@orklaguide.com

Referanser:

- 1) <http://www.miljostatus.no/Tema/Ferskvann/Laks/Nasjonale-laksevassdrag-og-laksefjorder/>
- 2) <http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/fagrappport/079.pdf> side 48
- 3) <http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/forskningsrapport/031.pdf> side 20
- 4) <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kld/dok/nou-er/1999/nou-1999-09/22/4/1.html?id=352526>
- 5) <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kld/dok/regpubl/stprp/20062007/stprp-nr-32-2006-2007-/6/1.html?id=442142>
- 6) <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kld/dok/regpubl/stprp/20062007/stprp-nr-32-2006-2007-/6/3.html?id=442146>
- 7) <http://www.lakseelver.no/Nyheter/2014/februar/Norske%20Lakseelver%20ber%20om%20forvaltningsrevisjon.htm>